

İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE YÖNELİK HUKUKİ VE PSİKOSOSYAL DEĞERLENDİRME RAPORU

Mayıs 2020

Sayın Cumhurbaşkanım

Ak Parti iktidarlarının aile ve gençlik için yaptığı hizmetleri insaf sahibi olan herkes takdir etmektedir. Özellikle uzun yıllardır devam başörtüsü yasağını kaldırması, eğitim ve çalışma hayatında başörtülü vatandaşlarımızın önündeki engelleri kaldırması halkımız tarafından şükranla karşılanmıştır. Yine din ve vicdan özgürlüğünün sınırlarını genişletmesi, dindar insanların ötekileştirilmesini ve ikinci sınıf muamele görmesini kabul etmeyen politikalar üretmesi halkımızın gönlünde karşılık bulmuştur. Hükümetin aile, sağlık ve diğer birçok alanda yaşattığı maddi ve manevi gelişmeler de herkesin gözü önünde gerçekleşmektedir.

Ülkemizin 20 yıl öncesine kadar olan durumu ile mevcut durumunun kıyas kabul etmeyecek kadar farklı olduğunu, ulaşım, sanayi, teknoloji, sağlık, eğitim, insan hak ve özgürlükleri, tarım, savunma sanayi ve ekonomi açısından adeta 100 yılda alınabilmesi mümkün olan bir mesafeyi kat ettiğini akıl ve vicdan sahibi her vatandaş kabul etmektedir. Güzel ülkemizin bu noktalara gelmesinde ve Rabbimizin izni ve inayetiyle daha iyi noktalara gelecek olmasında bizzat şahsı manevinizin üstün gayretleriyle beraber ve elbette Mevlamızın nusreti devrededir.

Sayın Cumhurbaşkanım; Türkiye Düşünce Platformu olarak İstanbul Sözleşmesi ile ilgili toplumda ortaya çıkan tepkilere ve bunların psiko-sosyal ve hukuki yansımalarına ilişkin Zat-ı Alinize takdim edilmek üzere hazırlamış olduğumuz bu kısa raporumuzu aşağıdaki şekliyle tensiplerinize arz ediyoruz. Şahsi kanaatimiz bize bu alanda daha uygun ve milli değerlerimizle çelişmeyecek bir dizi politikalar geliştirilmesi durumunda, hem toplumun bir bölümündeki haklı tepkiler dindirilmiş olacak hem de gelecek nesiller için dini, milli ve kültürel değerlerimize daha uygun bir yaşam alanı sunmuş olacağız. Sizlerin de malumları olduğu üzere; bir toplumun ailevi, sosyal ve kültürel değerlerini düzenlemede başka bir ülke veya toplum tarafından geliştirilmiş politikaların ülkemize bir bakıma empoze edilmesi ileride ciddi psikososyal ve ahlaki arızalara yol açabilecektir. Takdir yüce makamınızdır.

Saygılarımızla

SÖZLEŞMENİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

1. İstanbul Sözleşmesi'nin amacının kadına karşı şiddeti/ aile (ev) içi şiddeti önlemek olduğu belirtilse de kadın ve erkeklerin kendi toplumlarının, gelenek ve inançlarının yüklediği rollerden sıyrılarak ele alınması gerektiğine yönelik bir zihniyet değişikliğini de içerdği sözleşmenin önsözünden, hükümlerinden ve özellikle kullanılan kavramlardan anlaşılmaktadır. İstanbul Sözleşmesi ile cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet, ev içi vb. kavramlar kabul edilmiş; uluslararası hukukun koruma alanına dahil edilen bu kavramlar üzerinden verilecek hak mücadelesinin önü açılmıştır.
2. İstanbul sözleşmesi toplumun temelini oluşturan aile hakkında düzenlemeler içerirken toplumun din, dil, inanç, örf, gelenek gibi değerlerini tamamen rafa kaldırmakta; kadını ve erkeği içinde bulunduğu toplumun değerlerinden soyutlamakta ve tüm toplumlara bu konuda tek tip bir anlayışı dayatmakta; bu özelliği ile kadın ve erkek ilişkilerinde sonu "cinsiyetsizliğe" varan bir ideolojiyi sözleşmeyi imzalayan devletlere kabul ettirmeye çalışmaktadır.
3. Sözleşmenin uygulanmaya devamı halinde yol açacağı hukuki, ahlaki ve toplumsal sonuçlar dikkate alındığında İstanbul Sözleşmesinin Türkiye tarafından Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine yapılacak bir bildirimle feshedilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz. (m.80)
4. Sözleşmenin feshedilmesinin yerinde olduğuna dair kanaatimizi belirtmekle birlikte ülkemizde şiddet olaylarının artmakta olduğunu gözlemlemekte; sözleşmenin feshedilmesi ile birlikte iç hukukumuzda toplumumuzun ahlaki, geleneksel, kültürel yapısı ile uyumlu şekilde ve dini hassasiyetler de gözetilerek ve gerekli düzenleme yapılarak bu alandaki hukuki boşluğun doldurulması gerektiğini düşünmekteyiz.

SÖZLEŞMENİN PSİKOSOSYAL YANSIMALARI

Özellikle son zamanlarda aile, eğitim ve gençlikle ilgili toplumda ortaya çıkan hızlı bazı gelişmeler ve değişimler; bazı kesimler tarafından istismar edilerek hükümete, bakanlıklara ve siyasi iktidara yüklenme ve yıpratma aracı haline dönüşmüştür. Elbetteki bir toplumda dönüşüm ve değişimin olumsuz sonuçlarında yasa, kanun ve diğer birçok siyasi argümanın etkisi kaçınılmaz biçimde gözlenir. Ancak bu noktada yürütülen tartışmaların ve buna bağlı olarak gerçekleşen yıpratma çalışmalarının önemli bir bölümünde amaç, üzüm yemek değil bağıcı dövmektir. Siyasi olarak yapılacak bazı değişikliklerle bu istismarların önüne geçilebilecektir. Bazı aile, eğitim ve gençlik politikalarının pedagojik, kültürel ve ahlaki açıdan gözden geçirilmesi ve bir kısmının revize edilerek bir kısmının da yürürlükten kaldırılması ve bir kısım yeni politikaların hayata geçirilmesi ihtiyacı gözlemlenmektedir.

Toplumda özellikle tepki çeken önemli politikalardan birisi İstanbul Sözleşmesidir. Çok detaya girmeden tepki çeken önemli faktörler üzerinden bir okuma yapmak mümkündür. Hususiyetle sözleşmede yer alan toplumsal cinsiyet eşitliğinin bir tezahürü olan, "Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi" özellikle toplumumuzun büyük bir kesimini kapsayan dindar ve muhafazakar camia tarafından şiddetle eleştirilmektedir. Nitekim bir süre önce MEB bu tepkileri gözlemleyerek toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili faaliyetlerin sona erdirildiğini duyurmuştur.

Toplumsal cinsiyet eşitliği noktasında toplum ciddi bir teyakkuz halindedir. Zira bu projenin kadın-erkek eşitliğini sağlamaktan ziyade toplumun din, sosyal ve kültürel kodlarıyla oynamayı hedeflediğine inanılmaktadır. Bu bilgilere sahip birçok ülke, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarını yürürlükten kaldırmıştır, en son Macaristan, Romanya ve Bulgaristan'da bu tür çalışmalara son verilmiştir. Günümüzde global bir proje olan **üçüncü cinsiyet oluşturma** akımı tüm hızıyla uluslar arası çapta devam etmekteyken toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilahiyat fakülteleri ve birçok fakültede seçmeli ders olarak okutulmasına karşı toplumda ciddi bir bariyer oluşmuştur. Kadınların giderek daha maskülen, erkeklerin ise daha feminem bir davranış şablonuna doğru kaydığını doğal bir gözlemlerle görmekteyiz, bu ise cinsiyet eşitliği değil cinsiyetsizleştirme ve androjen bir insan tipinin ortaya çıkmasıyla açıklanabilmektedir. Bu önemli bir tepkinin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Yine sözleşmede kavramların tanımlarında, "ayırıcılık nedenleri" ortaya konulurken, kullanılan "toplum", "din", "kültür", "örf", "âdet", "gelenek", "görenek", "töre", "namus",

“edep”, “ahlâk” ve “aile” gibi kavramların tartışmaya açılması ve bunların değersizleştirilmesi de önemli bir eleştiri konusudur. Bu kavramların cinayet, şiddet ve eşitsizliğin kökeni olarak gösterilmesi samimi bir çaba olarak algılanmak yerine toplumu köklerinden koparma girişimi olarak görülmektedir. Ayrıca “töre cinayeti”, “namus cinayeti” gibi kavramsallaştırmaların da iyi niyetli olmaktan çok toplumu ayakta tutan değerlerin itibarını azaltmaya yönelik olduğu düşünülmektedir.

SÖZLEŞMENİN HUKUKİ YANSIMALARI

Sayın Cumhurbaşkanımız,

Bilindiği üzere İstanbul Sözleşmesi imzalandığı günden bugüne kadar toplumun bir kesimi tarafından koşulsuz şartsız kabul görmüş, bir kesimi tarafından ise çok sert eleştirilere tabi tutulmuştur. Biz ise bu rapor aracılığı ile sözleşmenin imzalanma sürecinden bu yana ortaya çıkan ve sözleşme ekseninde giderek büyüyen hukuki tartışmaları aydınlatmayı amaç edinmekteyiz. Bu kapsamda sırası ile;

- Sözleşmenin imzalanmasına,
- Sözleşmenin amacına,
- Sözleşmedeki çeviri hatalarına ve hukuki sonuçlarına,
- Sözleşmede yer alan bazı kavram ve hükümlere; bunların hukuki sonuçlarına,
- Bir kısım ülkelerin sözleşmeye karşı tavır ve tutumlarına değineceğiz.

Raporun son kısmında ise sözleşme hakkındaki hukuki değerlendirmemize yer verecek ve bu değerlendirmemizi takdirlerinize arz edeceğiz.

A. SÖZLEŞMENİN İMZALANMASI

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesini (İstanbul Sözleşmesi) Avrupa Konseyi üyesi 46 ülke imzalamış, 34 ülke sözleşmeyi imzalayıp onaylamış, 11 ülke ise sözleşmeye çekince koymuştur.

Türkiye ise İstanbul Sözleşmesini 11.05.2011 tarihinde imzalamış ve sözleşmeyi imzalayan ilk ülke olmuş; sözleşmeye herhangi bir çekince koymamıştır. Ülkemizin 14.03.2012 tarihinde onayladığı sözleşme 01.08.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

B. SÖZLEŞMENİN AMACI

İstanbul Sözleşmesinin amacı sözleşmede ifade edildiği şekli ile; kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına karşı şiddeti ve aile (ev) içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve

ortadan kaldırmak; kadına karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirmek de dahil olmak üzere, kadınlarla erkekler arasında önemli ölçüde eşitliği yaygınlaştırmak; kadına karşı şiddet ve aile (ev) içi şiddetin tüm mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı bir çerçeve, politika ve tedbirler tasarlamak; kadına karşı şiddet ve aile (ev) içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamaktır. (Sözleşme, m.1)

Sözleşmede her ne kadar sözleşmenin temel amacının kadına karşı şiddetin ve bilhassa aile (ev) içi şiddetin önlenmesi olduğu ifade edilse de kullanılan kavramlar ve muğlak ifadeler nedeni ile bu amaca hizmet etmenin ötesinde toplum yapısını tamamı ile değiştirme ve şimdiye kadar kabul edilmeyen bazı kavramları uluslararası hukukun ve devamında sözleşmeyi imzalayan ülkenin iç hukukunun koruma alanına dahil etme amacına hizmet ettiği aşağıda detaylı olarak izah edilecektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki sözleşmenin amacına vurgu yapılan bu maddede tam 9 kez şiddet kelimesi geçmekte iken sözleşmenin herhangi bir yerinde şiddetin tanımı yapılmamıştır. Oysa uluslararası sözleşmeler düzenlendiği alana dair tanımlamalarını tam ve eksiksiz ve net olarak bir şekilde yapmalıdırlar. Çünkü uluslararası sözleşmeler genel çerçeveyi oluşturur ve imzalayan ülkeler bu sözleşmedeki tanımlamalardan yararlanarak iç hukukta düzenlemelerini yaparlar.

C. SÖZLEŞMEDEKİ ÇEVİRİ HATALARI VE HUKUKİ SONUÇLARI

Sözleşme Türkçeye çevrilirken çeşitli çeviri hataları yapılmıştır. Ancak Türkiye'nin de taraf olduğu 1969 tarihli Antlaşmalar Hukuku Hakkında Viyana Sözleşmesi gereğince (m.33) Türkiye açısından bağlayıcı olan metin hatalı veya eksik Türkçe çeviriler değil orijinal metinlerdir. Çeviri hataları nedeni ile bu sözleşmeye kadar kabul edilmeyen çeşitli kavramlar yumuşak bir görünüme kavuşarak kabul edilmiş ve uluslararası boyutta hukuki koruma kazanmıştır. Bu çeviri hatalarının birkaçına değinmek gerekirse;

1. Sözleşmenin Türkçe metni ile İngilizce metni karşılaştırıldığında sözleşmenin orijinal isminin “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” olduğu; fakat Türkçe’ye çevrilirken “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” olarak çevrildiği görülmektedir. Bu hali ile “aile içi” yerine “ev içi” kavramı kabul edilmiş olmakta; bunun sonucu olarak da evlilik veya akrabalık ilişkileri

dışındaki partner, sevgili, farklı cinsel eğilimli kişilerin yaşamış olduğu birliktelikler de asıl maksadın dışına çıkılarak hukuki koruma alanına dahil edilmiş olmaktadır.

2. Sözleşmenin İngilizce metninde yer alan “ev içi şiddet” ibaresi “aile içi şiddet” olarak; “ev içinde” ibaresi “aile birliğinde”; “eşler veya partnerler arasındaki şiddet” ibaresi “eşler veya ebeveynler arasındaki şiddet” şeklinde Türkçeye çevrilmiştir.

Yukarıda örneklenen çeviri hataları nedeni ile sözleşme ana metinde evli veya evli olmayan tüm çiftler arasındaki şiddeti yasaklamasına rağmen, Türkçe çevirisi ile sadece evli çiftler arasındaki şiddetin yasaklanmak istendiği izlenimi verilmekte, farklı cinsel kimlik anlayışlarının ve evlilik dışı birlikteliklerin hukuki koruma alanına dahil edildiği görülememekte; bu hali ile sözleşmedeki hükümler yumuşak bir görünüme kavuşmakta ve sözleşmenin görünen beyanının ardındaki amacını görmemiz engellenmektedir. Ancak sözleşmenin evli veya evli olmayan tüm çiftleri koruma altına aldığı; tüm bu çiftlerin hukuki varlığını kabul ettiği açıkça görülmektedir.

D. SÖZLEŞMEDE YER ALAN BAZI HÜKÜMLER, KAVRAMLAR VE HUKUKİ SONUÇLARI

1. Sözleşmenin giriş kısmında “kadına karşı şiddetin yapısal özelliğinin toplumsal cinsiyete dayandığını ve kadına karşı şiddetin, kadınların erkeklere nazaran daha ast bir konuma zorlandıkları en önemli sosyal mekanizmalardan biri olduğunun bilincinde olarak;” cümlesi yer almakta; kadına karşı şiddetin yapısal özelliğinin hangi nedenler veya veriler nedeni ile toplumsal cinsiyete dayandırıldığı hiçbir şekilde belirtilmemektedir. Sözleşmenin asıl ve nihai amacının kadına karşı şiddetin ve aile (ev) içi şiddetin önlenmesi olarak kabul edildiğinde sözleşmede şiddetin kaynağının toplumsal cinsiyete dayandırılmış olmasına rağmen bu hususun nedenlerine yer verilmemesi; sözleşmenin herhangi bir kısmında şiddetin tanımının yapılmaması, sadece şiddetin türlerinin sayılmasıyla yetinilmesi sözleşmeye hakim olan belirsizliğin en net göstergesidir. (Sözleşme, giriş)

2. Sözleşme kadına yönelik şiddet ile aile (ev) içi şiddet mağdurlarını kapsamaktadır. Sözleşmeye göre “mağdur”, “kadına karşı şiddet” ve “aile (ev) içi şiddet” e maruz kalan gerçek kişi anlamına gelmektedir. “Kadına yönelik şiddet”, bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır. “Aile (ev) içi şiddet” ise aile (ev) içerisinde veya hanede, mağdur faille aynı evi paylaşırsa da eski veya şimdiki eşler veya partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemi anlamına gelir. Sözleşmeye göre “kadın” kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da kapsar. Sözleşmede kadına yönelik şiddet kadına yönelik ayrımcılığın bir

biçimi olarak ifade edilirken ayrımcılığın tanımı yapılmamakta; hangi fiil veya durumların ayrımcılık olarak kabul edileceği açıklanmamaktadır. (Sözleşme, m. 3)

3. Sözleşmede mevzuatımızda daha önce yer almayan “toplumsal cinsiyet” ve “cinsel yönelim” kavramlarına da yer vermektedir. “Toplumsal cinsiyet” kavramını; herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak tanımlamaktadır. (Sözleşme, m. 3).

Bu tanımlamalar ile ülkemizde var olan ve olması gereken sosyal ve kültürel olarak oluşmuş cinsiyet algısının tamamı ile silinmek istemekte ve bunu nasıl ve ne dereceye kadar yapılacağını da belirtmemektedir. Bu haliyle sözleşmeyi oluşturan zihnin cinsiyetsizliğe varan cinsiyet algısının uygulanmak istendiği de aşıkardır.

4. Sözleşmede “...mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin edeceklerdir.” hükmü yer almaktadır. (Sözleşme, m.4)

Maddede mağdurların haklarının cinsel yönelimden ve toplumsal cinsiyet kimliğinden bağımsız korunması gerektiği vurgulanmakta, söz konusu tanımlamalar ile LGTBI (eşcinsel ve benzerleri) bireyler de İstanbul Sözleşmesi'nin sağladığı koruma kapsamına dahil edilmekte; toplumun temellerini oluşturan dil, din, siyasi veya başka görüşlerin geri plana atılması gerektiği ve hatta sözleşmenin devamında sözleşmenin oluşturduğu bir kavram olan toplumsal cinsiyeti hiçe sayan değerlerin kökünün kazanması gerektiği zikredilmektedir. Bu hali ile sözleşme her türlü cinsel sapma hareketini cinsel yönelim kavramı ile meşrulaştırmakta ve ahlaki veya toplumsal yaptırımlardan dahi muaf tutmaktadır.

5. Sözleşmede “...bu sözleşmenin uygulanmasına ve sözleşme hükümlerinin etkilerinin değerlendirilmesine bir toplumsal cinsiyet bakış açısı katacak ve kadınlarla erkekler arasında eşitliğe ve kadınların güçlendirilmesine ilişkin politikalarını yaygınlaştıracak ve etkili bir biçimde uygulayacaklardır.” hükmü yer almaktadır. (Sözleşme, m. 6)

Bu hüküm ile birlikte toplumsal cinsiyet kavramı kabul edilmekle kalmamakta, sözleşmeyi imzalayan ülkelerde toplumsal cinsiyet bakış açısının oluşturulması ve bu bakış açısı ile birlikte sözleşmenin uygulanması ve etkilerinin değerlendirilmesi gerektiği

vurgulanmaktadır. Bu halde sözleşmenin şiddet konusunu çözüme kavuşturmanın ötesinde sözleşmeyi uygulayan ülkelere sözleşmeyi oluşturan iradenin ürettiği ve tanımı muğlak olan ve sinsi bir görünüm arz eden toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmeye çalışıldığı açıktır.

6. “Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazanması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri alacaklardır.” (Sözleşme, m.12)

Sözleşmenin bu maddesi toplumun esas öğeleri olan töre, gelenek ve diğer uygulamaları tamamıyla silmeyi, sözleşmeyi uygulayan ve denetleyen iradenin tek tip algısını toplumlara kabul ettirmeyi amaçlamaktadır. Kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının ne yönde ve nasıl değiştirileceği hususu ise tamamıyla belirsizdir. Ayrıca sözleşme, bu maddesi ile sözleşmeyi imzalayacak ülkelerde, kadının daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesini, bir ön şart olarak kabul edilmesine de sebep olmakta; böylece onların kabul etmiş olduğu bu durum sinsi bir şekilde sözleşmeyi imzalayan ülkelere, kendi parlamentolarının onayı ile tastik ettirmiş olmaktadır.

7. Sözleşmenin kadın ve erkek arasındaki ayrımcılık yasağının yanı sıra, aynı veya farklı cins partnerler arasındaki şiddet fiillerini de kapsamına alması, toplumların geleneksel evlilik ve aile anlayışını değiştirmeye yönelik bir yükümlülük getirmektedir. İstanbul Sözleşmesi “Cinsel Yönelim” ifadesi ile LGBTİ bireylerin bu cinsel tercihleri nedeni ile sadece şiddete uğramasını yasaklamakla kalmamakta, aynı zamanda bu tercihlerini uluslararası hukukun himayesine alarak tanınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. (Sözleşme, m.12)

8. Sözleşmenin eğitim başlıklı maddesinde tüm eğitim seviyelerinde resmi müfredata, kadın erkek eşitliği, toplumsal klişelerden arındırılmış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde çatışmaların şiddete başvurmadan çözüme kavuşturulması, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişilik bütünlüğüne saygı gibi konuların, öğrencilerin zaman içinde değişen öğrenme kapasitelerine uyarlanmış bir biçimde dahil edilmesi için gerekli tedbirleri almaları gerektiği vurgulanmıştır. Hükümden anlaşılacağı üzere toplumsal cinsiyet rolleri de dahil olmak üzere sözleşmenin fikri altyapısı ve kullanılan kavramlar eğitim sürecine dahil edilecek ve nesiller bu sözleşmenin ideolojisi ile eğitilecek, bu sözleşmenin imzalanmasına kadar toplumda yer bulmayan ve hatta karşı çıkılan

kavramların kullanılması çocukluk çağından itibaren normalleştirilecek ve devamında aile mefhumu bu kavramlar üzerinden inşa edilecektir. (Sözleşme, m.14/1)

9. Taraf devletler sözleşmede belirtilen ilkelerin yaygın eğitimin yanı sıra, spor, kültür ve eğlence tesislerinde ve medyada yaygınlaştırılmasına yönelik gerekli tedbirleri almak yükümlülüğü altındadır. Bu durum sözleşmeyi oluşturan, toplumun cinsiyet ve aile yapısını değiştirmeye yönelik fikri olguları yaşamın her alanına dahil edilmesinin; toplumun tamamı ile bu sözleşme etrafında şekillendirilmek istenmesinin esas amaç olduğunu gözle görünür şekilde ortaya koymaktadır. (Sözleşme, m.14/2)

Sözleşme bu amaç doğrultusunda profesyonel kadroların eğitilmesini de taraf devletlere yükümlülük olarak yüklemektedir. (Sözleşme, m.15)

10. Sözleşmede taraf devletlerin ileride meydana gelecek şiddet olaylarını önleme ve şiddete dayalı davranış kalıplarını değiştirme amacıyla, aile içi şiddet girişiminde bulunanlar için, kişisel ilişkilerde şiddete başvurmeyen davranışlar benimsemeyi öğretmeye; cinsel suç işleyenlerin yeniden suç işlemelerini önlemeye yönelik eğitim programları oluşturulmasını veya desteklenmesini mümkün kılacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri alması gerektiği belirtilmiştir. (Sözleşme, m.16)

11. “Taraflar, özel sektörü, bilgi ve iletişim teknolojisi sektörünü ve medyayı, bu sektörlerin ifade özgürlüğüne ve bağımsızlığına gerekli saygıyı göstererek, kadına yönelik şiddeti önlemeye ve kadın onuruna saygıyı arttırmaya yönelik politikaların oluşturulmasına ve uygulanmasına ve bu konularda kılavuzların oluşturulmasına ve kendi kendini düzenleyici standartların belirlenmesine katılmaya teşvik edecektir. Taraflar özel sektör aktörleriyle işbirliği içinde, çocuklar, anne babalar ve eğitimciler arasında, zararlı olabilecek, cinsel ve şiddet içeren aşağılayıcı içeriklere erişim sağlayan bilgi ve iletişim ortamıyla nasıl baş edileceğine yönelik beceriler geliştirip yaygınlaştıracaktır.” (Sözleşme, m.17)

Bu hüküm ile birlikte sözleşmede yer alan kavramların medya alanına da dahil edilmesi, medya aracılığı ile yaygınlaştırılması ve hatta medyanın standartlarının ve kurallarının da bu sözleşme etrafında şekillendirilmesi taraf devletlerin sorumluluk alanına dahil edilmektedir.

12. Sözleşme; fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddetin her türünü yasaklamaktadır. Sözleşme ayrıca psikolojik şiddeti (m.33), tacizi (m.34), fiziksel şiddeti (m.35), tecavüz dahil cinsel şiddeti (m.36), zorla evlendirmeyi (m.37) kadın sünnetini (m. 38), zorla kürtaj ve kısırlaştırmayı (m.39) ve cinsel tacizi (m. 40) tanımlamaktadır. Sözleşme bu fiillerden cinsel tacizle ilgili olarak taraflara cezai veya diğer bir yaptırıma tabi tutmak

bakımından yetki vermektedir. Diğer fiillerin taraf devletlerce suç olarak tanımlanması öngörülmektedir. Fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerinin kapsama alanı hakkında bilgi verilmemektedir. Sözleşme bu suçlardan fiziksel şiddet, zorla evlendirme, kadın sünnetini, zorla kürtaj ve kısırlaştırma suçlarının ülkede işlenmesi halinde bu suçların soruşturma ve kovuşturmasının şikayete bağlı olmamasını, şikayet geri alınsa dahi kovuşturmanın devam ettirilmesini sağlama yükümlülüğü getirmektedir (Sözleşme m. 55)

13. Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçleri yasaklanmıştır. (Sözleşme, m. 48)

Bu madde toplumumuzun genel kodlarına, örf, adet ve geleneklerine yerleşmiş olan ve olumlu sonuçlar veren; yeri geldiğinde dağılacak bir aileyi huzura kavuşturan, şiddet olayının tez elden ve kalıcı olarak giderilmesini sağlayabilen uzlaşma veya alternatif süreçlerin işletilmesi yolunu yasaklamakta; eşler arasında uzlaşmaya varılarak aile kurumunun yaşamaya devamını engellemektedir.

14. Sözleşmede taraf devletlere mağdurlara yönelik alınması gereken tedbirler bakımından da pek çok yükümlülük getirilmektedir. Sözleşmeye göre taraflar ani tehlike durumlarında ilgili yetkililerin aile içi şiddet failine yeterli bir süre zarfında mağdurun veya risk altındaki kişinin ikamet ettiği bölgeyi terk etmesini emretme ve failin, mağdurun veya risk altındaki kişinin ikamet bölgesine girmesini veya irtibat kurmasını yasaklamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri almakla yükümlüdür. (Sözleşme, m. 52)

15. Sözleşmenin taraflarca etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla özel bir izleme mekanizması da kurulmaktadır. İzleme mekanizmasında; kadına yönelik şiddet ve aile (ev) içi şiddete karşı eylem uzman grubu (GREVİO) ve Taraflar Komitesi bulunmaktadır. (Sözleşme m. 66, m.67) Bu izleme mekanizması ile komite Türkiye’de nerede ve nasıl şiddet olaylarının olduğunu, hatta hangi bölgede cinsel yönelim/LGBTi’ye karşı çıktığını gözlemleyecek ve buna karşı önlem alacaktır. Görüldüğü üzere sözleşme bu kavramları sadece kavram olarak kabul etmemekte; bu kavramlar üzerinden toplumun aile ve cinsiyet yapısı hakkında verileri toplamakta, LGBTi, cinsel yönelim kavramları üzerinden verilecek olan hak mücadelesine zemin oluşturmakta; aksi durumlarda bir komite ile bu hususun tahsisi için devreye girmektedir.

D. BİR KISIM ÜLKELERDE SÖZLEŞMEYE KARŞI TAVİR VE TUTUMLAR

Macaristan Parlamentosunda hükümete İstanbul Sözleşmesi'ni onaylamaması yönünde çağrı yapan siyasi deklarasyon 5 Mayıs 2020'de kabul edilmiştir ve sözleşmenin yürürlüğe girmesi bu şekilde engellenmiştir. Rusya ev içi şiddet ifadesinde taraflar aynı cinsten olabileceği kabul edildiğinden sözleşmeye karşı çıkmıştır. İsveç ve İngiltere ise kadına uygulanan her şiddeti insan hakları ihlali olarak görmenin sakıncalı olduğunu vurgulamıştır. Bulgaristan 2018 yılında sözleşmeyi reddetmiş, Anayasa Mahkemesi sözleşmenin Bulgaristan Anayasası'na aykırı olduğuna hükmetmiştir. Hırvatistan sözleşmenin eşcinsel evliliklerin hukuken tanınmasına imkan tanıyacağı, cinsiyet ideolojisini üretmek istediği ve bu nedenlerle Hristiyan değerlerine aykırı olduğu gerekçesiyle güçlü bir direniş göstermiştir. Almanya, mevcut hukuklarında ailenin önemi ve insani nedenlerle oturma izinlerini ön koşulları ve yasal sonuçları farklılığı gerekçesi ile 59. maddesini uygulamama hakkını saklı tutarak sözleşmeyi ancak Şubat 2018'de imzalamıştır. Polonya Cumhuriyeti, sözleşmeyi ancak Polonya Cumhuriyeti Anayasası ilkelerine ve hükümlerine uygun olarak uygulayacağını beyan etmiş; 2014 yılında toplumsal cinsiyet ideolojisini durdurmaya ilişkin parlamento komisyonu kurulmuştur. Hırvatistan'da 2018 yılında İstanbul Sözleşmesi çeşitli tartışmalar yaşanmış ve Hırvat muhafazakarlar sözleşmenin kadınları koruma argümanı altında toplumsal cinsiyet ideolojisini teşvik ettiğini ve geleneksel aile değerlerini zayıflattığını ifade etmiştir. Ekvador'un solcu Cumhurbaşkanı Rafael Corréa toplumsal cinsiyet ideolojisini aileyi yok etmeye yönelik bir araç olarak yorumlamış ve kınamıştır.

Ülkeler tarafından sözleşmeye getirilen eleştirilerin odağında farklı cinsel yönelimlerin meşrulaştırılmasının, toplumsal cinsiyet ideolojinin sözleşmeyle dayatılmaya çalışılmasının ve aile kurumunun zayıflatılmasının yer aldığı görülmektedir.

Bu rapor, Türkiye Düşünce Platformu yüksek istişare kurulu, yönetim kurulu, İlim meclisi üyeleri ve Hukukçular meclisimizin üyeleri ile hazırlanmıştır. Raporun hazırlanmasına emeği geçenler;

TÜRKİYE DÜŞÜNCE PLATFORMU

Prof. Dr. Hayrettin KARAMAN (Onursal Başkan)

Erol YARAR (Yüksek İstişare Kurulu Başkanı)

Abdurrahman DİLİPAK (Yüksek İstişare Kurulu Başkan Vekili)

Taşkın KOÇAK (Yönetim Kurulu Başkanı)

Prof. Dr. Ahmet AKIN (Yönetim Kurulu Başkan Vekili)

İsrafil KIŞLA (Yüksek İstişare Kurulu Üyesi)

Emine ŞENLİKOĞLU (Yüksek İstişare Kurulu Üyesi)

Prof. Dr. Yusuf Ziya KAVAKÇI (Yüksek İstişare Kurulu Üyesi)

Prof. Dr. Hasan ÇELİKKAYA (Yüksek İstişare Kurulu Üyesi)

Prof. Dr. Raşit KÜÇÜK (Yüksek İstişare Kurulu Üyesi)

Nimetullah Halil İbrahim YURT (Yüksek İstişare Kurulu Üyesi)

Prof. Dr. Celal ERBAY (Yüksek İstişare Kurulu Üyesi)

Resul TOSUN (Yüksek İstişare Kurulu Üyesi)

Türkiye Hukukçular Meclisi

Avukat Selçuk KAR

Avukat Bülent DEMİR

Hüsnü TUNA

TÜRKİYE DÜŞÜNCE PLATFORMU HAKKINDA ZAT-I ALİLERİNİZE KISA BİR BİLGİ

Türkiye Düşünce Platformu (TÜDP), ülkemizin ve insanlığın yaşadığı ve ortaya çıkabilecek olası problemlere yönelik proaktif bir tutumla çözüm yolları önermeye çalışan bir sivil inisiyatif oluşumdur. Platformda milli ve manevi hassasiyetlere sahip olan ancak paradigma açısından geniş bir yelpazede dağılım gösteren kanaat önderleri, sivil toplum kuruluşu yöneticileri, akademisyenler, yazarlar, sanatçılar, siyasetçiler, bürokratlar, iş adamları yer almaktadır. Platformun vizyonu, ülkemizin gelişmesine ve dünyada söz sahibi olmasına katkıda bulunmaktadır. Misyonumuz ise ülkemizin gündemini yakından takip ederek, hukuk, toplum, aile, eğitim ve siyasetin niteliğini geliştirmeye katkı sunacak toplantılar, çalıştaylar, araştırmalar yapmak ve elde edilen sonuçları ilgili kurumlarla ve kamuoyu ile paylaşmaktır. Bu amaca hizmet edecek biçimde, sıcak gündemle ilgili ortak bir bakış açısı elde ederek, basın bildirileri yayınlamaktır. Türkiye Düşünce Platformunun alt çalışma meclislerinde üye sayılarımız her geçen gün artmaktadır.

Türkiye Düşünce Platformu, 1000'e yakın üyesiyle ve alt çalışma meclisleriyle ümmetin ve milletimizin hayrına yapılacak çalışmaların oluşması için kamuoyuna ve halkımıza düşünce ve proje yönünden katkı sağlamaya çalışmaktadır. Alt meclislerimizden biri olan, ilahiyatçı ve alim üstadlarımızdan oluşan Türkiye İlim Meclisinde hali hazırda çalışmalarımız devam etmektedir. Yine avukat, savcı, hakim ve yüksek yargı mensuplarından oluşan Türkiye Hukukçular Meclisi; Gazeteci, iş adamı ve siyasetçilerden oluşan Türkiye Siyasi Düşünce Platformu; İş adamları, sanayici ve girişimcilerden oluşan Osmanlı Dostluk Meclisi; Camilerimizi yaşamın merkezi ve insanların her türlü ihtiyaçlarının karşılandığı kurumlar şekline dönüştürebilmek için imam hatip, İlahiyatçı ve İş adamlarından oluşan Cami Külliye Meclisi; Doktor ve hekim akademisyenlerden oluşan Türkiye Hekimler Meclisi; Vatansever sanatçılarımızdan oluşan Türkiye Sanatçılar Meclisi ve sosyal medya, dijitalleşme, gen çalışmaları ve siber-teknoloji alanlarında uzmanlardan oluşan Türkiye Bilişim Meclisi de milletin ve ümmetin daha iyi bir noktaya gelebilmesi için gayret sarf etmektedir.